

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Beogradska otvorena škola

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

74-75/2021

Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

KOLUMNNA STR. 14-16

LGBTQ+ zajednica u Srbiji

SPORO PUTOVANJE KA EU

AKTUELNO STR. 14-16

Slovenačko predsedavanje Savetu EU

OPORAVAK JE KLJUČNA REČ

OD PRESPE DO BRISELA, LETO REGIONALNE SARADNJE
OTVORENI BALKAN I NJEGOVE GRANICE

TEMA BROJA STR. 4-6

PREDSTAVLJAMO STR. 19-21

Program Mladi i mediji za

demokratski razvoj

GRADNJA MOSTOVA

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

- 3** | **PREGLED MESECA**
- 4** | **TEMA BROJA**
Od Prespe do Brisela, leto regionalne saradnje
OTVORENI BALKAN I NJEGOVE GRANICE
- 7** | **INTERVJU**
Intervju, Aljbin Kurti
NEĆU PLATITI PRIZNANJE OD STRANE SRBIJE TERITORIJOM ILI FUNKCIONALNOŠĆU KOSOVA
- 11** | **U FOKUSU**
Izveštaj Zaboravljena deca Srbije
SYSTEMSKO ZANEMARIVANJE
- 14** | **KOLUMNA**
LGBTQ+ zajednica u Srbiji
SPORO PUTOVANJE KA EU
- 17** | **AKTUELNO**
Slovenačko predsedavanje Savetu EU
OPORAVAK JE KLJUČNA REČ
- 19** | **PREDSTAVLJAMO**
Program Mladi i mediji za demokratski razvoj
GRADNJA MOSTOVA

PRIJAVITE SE OVDE DA REDOVNO DOBIJATE MESEČNI BILTEN O PROCESU PREGOVORA SRBIJE SA EU

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Bulevar oslobođenja 177, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Jorgačević, Tamara Arsić, Branislav Cvetković, Miljana Jovanović

Autori: Branislav Cvetković, Miljana Jovanović, Maja Popović, Snežana Lazarević, Filip Vulović, Jelena Dadić, Tamara Arsić

Lektura: Marijana Milošević

Dizajn i prelom: Damir Matić

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji” koji Beogradska otvorena škola realizuje uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneti u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje Beogradske otvorene škole i donatora.

1. jul

Počela primena digitalnog kovid sertifikata EU

U Evropskoj uniji 1. jula počela je primena digitalnog kovid sertifikata u cilju slobodnog i sigurnog putovanja unutar Unije. Digitalni kovid sertifikat je besplatan i dostupan na svim službenim jezicima EU, a predsednica Evropske komisije Ursula fon der Lajen rekla je da je ova potvrda simbol otvorene i sigurne Evrope. [Više...](#)

2. jul

Imenovan novi šef Delegacije EU u Srbiji

Visoki predstavnik EU za spoljnu politiku i bezbednost Žozep Borel imenovao je 2. jula novog šefa Delegacije EU u Srbiji Emanuela Žofrea, koji će dužnost preuzeti 1. septembra. Žofre je dosad bio šef Delegacije EU u Izraelu. [Više...](#)

9. jul

Održan „PRESPA – Forum za dijalog”

„PRESPA – Forum za dijalog” održan je u Severnoj Makedoniji 1. i 2. jula, a na njemu su učestvovali predstavnici država Zapadnog Balkana, Evropske unije i Sjedinjenih Američkih Država. Deo Foruma bili su i predstavnici medija, međunarodnih organizacija i organizacija civilnog društva. Forum je zamišljen kao platforma za razgovor o stanju evropskih integracija u regionu, ali i o postojećim načinima da se integracije ubrzaju udruženom saradnjom. [Više...](#)

15. jul

Završen još jedan međustranački dijalog – preporuke u septembru

Nakon pauze usled pandemije, nastavljen je ciklus međustranačkog dijaloga koji je održan 10–11. jula u Beogradu. Dijalogu su prisustvovali i poslanici Evropskog parlamenta Tanja Fajon i Vladimir Bilčik, kao i bivši evroposlanik Knut Flekenštajn. Posrednici su iskazali zadovoljstvo zbog nastavka pregovora uživo i istakli da im je drago što postoji politička volja za dijalog. Međutim, čini se da je i nakon ove faze susreta opozicije i vlasti još jednom izostao bilo kakav zajednički stav. [Više...](#)

14. avgust

KOMS: 39% mladih za članstvo Srbije u EU, 33% protiv

Prema podacima novog Alternativnog izveštaja o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji za 2021. godinu, 39% mladih izjasnilo se za ulazak Srbije u EU, dok 33% mladih ne bi želelo da se Srbija priključi Uniji. [Više...](#)

Od Prespe do Brisela, leto regionalne saradnje

OTVORENI BALKAN I NJEGOVE GRANICE

Pokrenute inicijative nisu dovoljno zagrejele motore za pokretanje najvažnijih tema i otvaranje najosetljivijih pitanja. Sporo nastavljamo ka septembru, u kom nas čeka nastavak odloženih razgovora. Integracije i važnost regionalne saradnje svaka od država Zapadnog Balkana stavlja na agendu, uz objašnjenje da je jak region neophodan kako bismo se svi zajedno što više približili Uniji. Međutim, koliko nam vremena treba da se približimo jedinstvenoj agendi?

Jul 2021. godine bio je najtopliji mesec od kad se pre 142 godine počelo s merenjem temperature, pokazuju podaci američke Nacionalne agencije za istraživanje okeana i atmosfere.

Zemlje Zapadnog Balkana nisu ovu činjenicu mogle da imaju na umu kada je krajem maja organizovan i početkom jula održan „PRESPA – Forum za dijalog” kojem su, pored državnika Zapadnog Balkana, prisustvovali i predstavnici Evropske unije i Sjedinjenih Američkih Država. Osim zvaničnika, bili su tu i predstavnici medija, kao i istaknuti članovi civilnog društva. Ovom Forumu značaj i sveobuhvatnost dodatno su dali predstavnici mladih sa Zapadnog Balkana, koji su učešće na događaju iskoristili da poruče starijima s kojim problemima se suočavaju, ali i kako bi ubrzanje evropskih integracija i povećana informisanosti mladih o tom procesu pozitivno uticali na njihove svakodnevne izazove.

Uklapanje i optimizam

Forum je zamišljen kao dijalog različitih aktera o evropskim integracijama u regionu. Svrha multilateralnih i bilateralnih sastanaka je da mapiraju i potencijalno prevaziđu ekonomske i političke prepreke u odnosima država Zapadnog Balkana, ali i odnosima država Zapadnog Balkana s nekim zemljama Evropske unije. Cilj foruma bio je podsticanje različitih aktera na saradnju, kako bi se reformski i integracioni proces ubrzao, jer je konstatovano da Zapadni Balkan predstavlja poslednji delić evropske slagalice, koji bi ovu komplikovanu slagalicu učinio celovitom.

Poruka je jasna: potrebno je saradivati kako bi se delić uklopio u celinu.

Talasu regionalnog evropskog optimizma dodatno su doprinele olakšice koji su građani direktno mogli da osete. Od prvog jula ukinut je roming. Na snagu je stupio Sporazum o ukidanju naknada za roming između zemalja Zapadnog Balkana, potpisan dve godine ranije. Sporazum je dogovorio prvo smanjenje roming naknada za državljane: Srbije, Crne Gore, Severne Makedonije, BiH, Albanije i Kosova, a onda od početka jula potpuno ukidanje rominga za državljane regiona u državama Zapadnog Balkana. Ukidanjem rominga građani Zapadnog Balkana su se sigurno osetili delom nečeg većeg i boljeg. Nesumnjivo je ovo jedna od konkretnih pogodnosti evropskih

Cilj Foruma za dijalog bio je podstaći različite aktere na saradnju, kako bi se reformski i integracioni proces ubrzao, jer je konstatovano da Zapadni Balkan predstavlja poslednji delić evropske slagalice, koji bi ovu komplikovanu slagalicu učinio celovitom.

integracija i saradnje u regionu. Iako je integracioni proces težak i dug, zajednički ga je lakše prevladati.

Istovremeno, s podignutim regionalnim evroatuzijazmom i stupanjem na snagu Sporazuma koji donosi konkretne, opipljive, čak materijalne pogodnosti za građane Zapadnog Balkana, Slovenija, nekadašnja jugoslovenska republika, preuzela je predsedavanje Savetu Evropske unije. Pored saniranja posledica krize i jačanja otpornosti EU na buduće izazove, Slovenija u programu predsedavanja ima značajan deo posvećen

Izvor: pfd.mk

integraciji Zapadnog Balkana. Slovenija će se prema regionu odnositi kao prema geostrateškom prioritetu Unije, ne samo u kontekstu proširenja već i realizacijom projekata u oblasti ekonomije, energetike i infrastrukturne povezanosti.

Razloga za optimizam u narednih šest meseci slovenačkog predsedavanja Savetu svakako ima.

Susreti i (raz)mimoilaženja

Iako se sredinom meseca moglo naslutiti da će jul biti jedan od najtoplijih u poslednjih nekoliko godina, to dobre primere regionalne saradnje nije omelo. Državnici Srbije, Severne Makedonije i Albanije su održali zajednički sastanak na kojem se govorilo o regionalnoj inicijativi „Mini-Šengen“.

Na sastanku su potpisana tri dokumenta: Memorandum o razumevanju i saradnji na olakšanju uvoza, izvoza i kretanja robe na Zapadnom Balkanu; Memorandum o slobodnom pristupu tržištu rada i Sporazum o saradnji u zaštiti od katastrofa. Kroz potpisane memorandume odvija se evropska integracija država Zapadnog Balkana, zasnovana na četiri evropske slobode kretanja – robe, kapitala, usluga i ljudi, dok nam potpisani Sporazum govori o nastojanju združenog delovanja u kriznim situacijama, čime bi se jačala otpornost država potpisnica.

Učesnici sastanka dogovorili su da inicijativa promeni ime u „Otvoreni Balkan“. Oduševljen dogovorenim, premijer Severne Makedonije je poručio da počinje nova era saradnje u regionu. Nova era saradnje? Otvoreni Balkan bez Crne Gore, Bosne i

Hercegovine, Kosova. Da li su njihovi kapaciteti regionalne saradnje potrošeni? Da li se motor koji sagoreva regionalne sporazumne kapacitete pregrejao, te morao da ode na hlađenje, da čeka kraj leta, ne bi li u budućnosti bio spreman da proizvede nove značajne dogovore ili se radi o razmimoilaženju ideja i načina integracije država na Zapadnom Balkanu?

Po svemu sudeći, Zapadni Balkan još uvek nije otvoren, bar ne onoliko koliko bi bilo potrebno za održavanje sveobuhvatnog regionalnog dijaloga. Sasvim je izvesno da tokom leta nije manjkalo inicijativa za saradnju, međutim, neke od tema, već gotovo tradicionalno, ostale su van okvira u kojima bi bilo moguće razgovarati da bi se „onaj preko puta“ zapravo razumeo.

Nedovoljna spremnost za delovanje u zajedničkim okvirima, manjak poverenja u zapadnobalkanske partnere i odlaganje sporazuma za neko bolje vreme nameću logično pitanje: za koga uopšte otvaramo Balkan?

Iako se u prvi mah činilo da će inicijativa „Otvoreni Balkan“ moći da posluži kao sjajna početna tačka za ubrzanje dalje saradnje, ipak, nisu svi bili oduševljeni ovim vidom regionalnog povezivanja. Najglasnije kritike stigle su iz Prištine. Tamošnje vlasti su istakle da ne žele da budu deo inicijative otvorene za uticaje sa Istoka, već će ostati posvećene evropskim integracijama. Ovakav stav bio bi sasvim u redu da se Priština u

septembru 2020. Vašingtonskim sporazumom nije obavezala da će se priključiti inicijativi „Mini-Šengen“. No, u međuvremenu je i taj problem rešen. Kosovski parlament nije usvojio rezoluciju kojom se Vlada poziva na usvajanje Vašingtonskog sporazuma, potpisanog za vreme Trampove administracije. Iako takva rezolucija ne bi bila pravno obavezujuća za kosovske vlasti, njeno neusvajanje predstavlja jasan signal političke volje. Crna Gora takođe nije uzela učešće u ovoj inicijativi. Prema rečima glavne pregovaračice Crne Gore sa Evropskom unijom, država treba da se fokusira na Zajedničko regionalno tržište u okviru Berlinskog procesa, koje smatra inkluzivnijim nego „Otvoreni Balkan“. Slični stavovi stižu i iz Bosne i Hercegovine.

~~~~~

Iako se u prvi mah činilo da će inicijativa Otvoreni Balkan moći da posluži kao sjajna početna tačka za ubrzanje dalje saradnje, ipak, nisu svi bili oduševljeni ovim vidom regionalnog povezivanja. Najglasnije kritike stigle su iz Prištine. Tamošnje vlasti su istakle da ne žele da budu deo inicijative otvorene za uticaje sa Istoka, već će ostati posvećene evropskim integracijama.

~~~~~

Zvaničnici Evropske unije prepoznali su značaj ovakvog vida regionalnog povezivanja, ističući da je upravo saradnja suštinski element evropske perspektive Zapadnog Balkana, te da je na regionu da što bolje iskoristi ovu priliku. Sjedinjene Američke Države pružile su podršku „Otvorenom Balkanu“, ohrabrujući lidere regiona da se povezuju i jačaju međusobne odnose.

Svako po svojim pravilima

Idiličnu letnju sliku regiona koji briše granice, povezuje mlade i garantuje slobode, naružio je i sastanak održan u Briselu. Njegov rezultat – nepostojanje bilo kakvog dogovora i odlaganje sastanka za jesen.

O nespremnosti za dijalog najbolje govori ponovni susret predsednika Srbije Aleksandra Vučića i kosovskog premijera Aljbina Kurtija, uz prisustvo Specijalnog predstavnika Evropske unije za dijalog Beograda i Prištine Miroslava Lajčaka. Najveći uspeh ovog sastanka je on uopšte održan, ponovo ostavivši suštinska pitanja po strani. Dok je jedan učesnik sastanka pozivao na suočavanje s prošlošću i na kažnjavanje političkih režima, drugi je preispitivao racionalnost i smisao pregovora. Različiti pristupi normalizaciji odnosa jesu očekivani s obzirom na osetljivost političkog pitanja koje opterećuje i Beograd i Prištinu. Ono što ne bi trebalo da bude očekivano jesu ponovni produžeci utakmice u kojoj svi igrači igraju po svojim pravilima, bez ikakvih rezultata.

Nedovoljna spremnost za delovanje u zajedničkim okvirima, manjak poverenja u zapadnobalkanske partnere i odlaganje sporazuma za neko bolje vreme nameću logično pitanje: za koga uopšte otvaramo Balkan?

Inicijative koje su tokom najtoplijeg jula pokrenute zapravo nisu dovoljno zagrejale motore za pokretanje najvažnijih tema i otvaranje najosetljivijih pitanja. Polovično, rezultatom 3 od 6, sporo nastavljamo ka septembru, u kom nas čeka nastavak odloženih razgovora. Integracije i važnost regionalne saradnje svaka od država Zapadnog Balkana stavlja na agendu, uz objašnjenje da je jak region neophodan kako bismo se svi zajedno što više približili Uniji. Međutim, koliko nam vremena treba da se približimo jedinstvenoj agendi koja će uključiti sve probleme, pitanja i interese zapadnobalkanskih aktera? Možda tek onda kada ove države postanu članice EU, termin „zapadni“, uistinu bude zamenjen terminom „otvoreni“.

Dotad, ostajemo deo slagalice koji nedostaje.

*Branislav Cvetković i Miljana Jovanović
Beogradska otvorena škola*

Intervju, Aljbin Kurti

NEĆU PLATITI PRIZNANJE OD STRANE SRBIJE TERITORIJOM ILI FUNKCIONALNOŠĆU KOSOVA

Ne vidim alternativu međusobnom priznavanju i ne želim da izbegavam kontroverzna pitanja. Nekoliko puta je bilo pokušaja rasprave o tehničkim detaljima prethodnih rundi razgovora, ali mi smo politički lideri. Tehnički detalji su za stručnjake, državne zvaničnike koji su deo naših timova. Ali kao lideri ne bismo trebali izbegavati kontroverzne teme i mislim da je ovo nedostatak uzajamnog priznavanja, naime – uzajamno nepriznavanje.

Kakav je stav Vlade Kosova po pitanju dijaloga sa Srbijom i kako ona vidi svoje obaveze u okviru Vašingtonskog sporazuma? Postoji li alternativa dijalogu sa Srbijom i o kojim temama Vlada Kosova očekuje da će se razgovarati u narednim rundama u Briselu? O ovome smo razgovarali s premijerom Kosova Aljbinom Kurtijem na Prespanskom forumu za dijalog, koji je održan 1. i 2. jula na Ohridu, u Severnoj Makedoniji.

European Western Balkans: Dozvolite mi da započnem pitanjem o onome o čemu ste pričali danas na Forumu, a to je problem Mini-Šengena i potreba za ostalim vidovima regionalne saradnje poput SEFTA-e. Šta je, po vašem mišljenju, ključna razlika između Mini-Šengena i SEFTA-e koju predlažete?

Aljbin Kurti: Pre svega, mi ne znamo šta Mini-Šengen sve za pravo podrazumeva. Nije mi jasno za šta nam je potreban Mini-Šengen kada imamo Berlinski proces koji od Samita u Sofiji podrazumeva i zajedničko regionalno tržište. Za šta nam onda treba Mini-Šengen ako imamo zajedničko regionalno tržište još od Samita u Sofiji? S druge strane, mislim da nije prikladno to nazivati Mini-Šengenom. Počelo je u Novom Sadu i ne vidim kako možemo da iznesemo ovu inicijativu bez međusobnog priznavanja Kosova i Srbije. Nivo na kojem se politike različitih zemalja u zoni Šengena slažu jedna s drugom je nezamisliv za Kosovo i Srbiju dok god ne budemo imali međusobno priznanje.

EWB: Neki bi mogli reći da se Kosovo obavezalo da uđe u Mini-Šengen Vašingtonskim sporazumom, potpisanim prošle godine. Koje je vaše mišljenje o ovome? Da li će Kosovo odstupiti od onoga na šta se obavezalo?

AK: Prošle godine smo imali odluku koju je doneo Ustavni sud koja je pokazala da prethodna Vlada nije bila samo nelegitimna već i protivustavna. Na dan kad je izabrana – 3. juna 2020. godine nije postojala većina. Nije bilo 61 narodnog poslanika od 120, već samo 60. Smatram da u javnom mnjenju na Kosovu postoji ogromna suzdržanost prema prethodnoj Vladi i spremnosti institucija koje nikada nisu ni bile za ovu Mini-Šengen inicijativu. Smatram da se mi ponašamo u skladu s tim, a na onima koji su predložili Mini-Šengen treba da bude teret dokazivanja da pokažu šta je zaista njegova suština i zašto je potrebna kad imamo Berlinski proces.

Ja sam jedan od lidera koji je podržao predsednika Bajdena za razliku od predsednika Vučića koji je snažno lobirao za predsednika Trampa. Nisam rekao da ću odbaciti ono što je potpisano u Vašingtonu, ni slučajno. Poslednja stavka, a to je priznanje Kosova od strane Izraela, implementirana je i to je najvredniji deo sporazuma.

EWB: Iz onoga što ste rekli moglo bi da se shvati da Vi Vašingtonski sporazum sam po sebi s njegovim klauzulama smatrate nelegitimnim. Čuli smo od Vlade SAD da je sporazum u njihovim očima validan. Da li će ovo po Vašem mišljenju predstavljati problem u vašim odnosima sa administracijom Sjedinjenih Država?

AK: Ja sam jedan od lidera koji je podržao predsednika Bajdena za razliku od predsednika Vučića, koji je snažno lobirao za predsednika Trampa. Nisam rekao da ću odbaciti ono što je potpisano u Vašingtonu, ni slučajno. Poslednja stavka, a

Izvor: Arhiva EWB

to je priznanje Kosova od strane Izraela, implementirana je i to je najvredniji deo Sporazuma. Morate znati da dva dokumenta nisu ista. Na primer, u dokumentu srpske strane bilo je napisano da će ambasada u Tel Avivu biti premeštena u Jerusalim, ali se to nije juče desilo kao što je trebalo. Stoga, dva različita dokumenta, dve jednostrane obaveze.

Postoje neke stavke u Vašingtonskom sporazumu koje su problematične za naš Ustav.

Mi u principu ne želimo to da negiramo, ali istovremeno moramo da budemo pažljivi, jer postoje stavke koje su problematične za naš Ustav koje su potpisane od strane prethodnog premijera. Želim da pomenem i činjenicu da nećemo lobirati i upuštati se u članstvo u međunarodnim organizacijama. To se suprotstavlja Ustavu Republike Kosovo.

EWB: Koji je Vaš utisak, kako administracija Sjedinjenih Država gleda na Vašingtonski sporazum i njegove klauzule? Da li se stvari fundamentalno promenile s Bajdenovom administracijom koja je došla ovog januara?

AK: Već sam predložio četiri preporuke vezane za Srbiju. Jedna je reciprocitet prava manjina – u Srbiji postoji Nacionalni savet za Albance, ali i Bošnjake. Verujem da možemo da imamo prava reciprociteta. Potom sam predložio SEFTU (Sporazum o slobodnoj trgovini Jugoistočne Evrope) po uzoru na ono što Norveška, Island i Švajcarska imaju sa EU, tačnije EFTA i EEA.

Potom, treba da se fokusiramo na probleme nestalih osoba. Upravo smo imali NATO samit u Briselu. Predsednik Bajden je

došao pre svega na NATO samit, ali i na G7 samit i ostao osam dana. Takođe sam predložio i da Kosovo i Srbija sklope mirovnu deklaraciju da nećemo napadati jedni druge. Ostale države ili žele ili su se već priključile NATO savezu, sa izuzetkom Srbije. Mislim da su ovi predlozi realni i da treba da ih ostvarimo.

Više bih voleo da Srbija prizna Kosovo, ali ako Srbija to ne želi, moramo da nastavimo da živimo bez tog priznanja. Ne planiram da prošlu zavisnost Kosova od Srbije zamenim novom zavisnošću Kosova od priznanja Srbije naše nezavisne države.

EWB: Pričao sam o Vašingtonskom sporazumu imajući na umu da je bilo očekivanja da će ovaj sporazum fundamentalno prestati da bude važan za novu administraciju ukoliko Džo Bajden pobjedi na izborima, a on jeste pobjedio. Generalno govoreći, da li vidite veliku razliku u pristupu SAD Kosovu i odnosu Srbije i Kosova nakon smene administracije u Vašingtonu, posebno kada je u pitanju odnos administracije SAD i EU po pitanju dijaloga?

AK: S jedne strane, SAD zadržavaju svoj stav o nezavisnosti Kosova nevezano za to ko pobjedi na izborima. Ipak, postoje neke razlike. Predsednik Bajden želi da ojača transatlantske odnose SAD i Evrope. On je socijaldemokrata, a ima i politiku zasnovanu na vrednostima, pri čemu želi da ima transformativni rezultat van dijaloga, a ne transakcioni pristup.

EWB: Povodom poslednje runde dijaloga koju ste imali s predsednikom Vučićem u Briselu, rečeno je da je veoma pozitivno što se sastanak održao, ali smo čuli kroz razne izjave sa obe strane da nije bilo mnogo poverenja i da su dve strane vrlo udaljene. Šta pozitivno možete da izdvojite sa ovog sastanka i šta mislite kuda ide dijalog?

AK: Mislim da se morate složiti sa mnom da je teško imati razgovore dok god ne dođe do distanciranja od Miloševićevog režima. Veoma je potrebno imati stvarno distanciranje, introspekciju i samokritiku da bi se pravilno usmerilo ka budućnosti i pomirenjem došlo do rešenja. Ne vidim alternativu međusobnom priznavanju i ne želim da izbegavam kontroverzna pitanja. Nekoliko puta je bilo pokušaja rasprave o tehničkim detaljima prethodnih rundi razgovora, ali mi smo politički lideri. Tehnički detalji su za stručnjake, državne zvaničnike koji su deo naših timova. Ali kao lideri ne bismo trebali izbegavati kontroverzne teme i mislim da je ovo nedostatak uzajamnog priznavanja, naime – uzajamno nepriznavanje.

Ne vidim alternativu međusobnom priznavanju i ne želim da izbegavam kontroverzna pitanja.

Za mene se dijalog u Briselu koji se oslanja na rezoluciju Generalne skupštine od 8. septembra 2010. godine svodi na status odnosa između Kosova i Srbije. Imamo nenormalne odnose i normalizovaćemo ih. U tom cilju, kako kaže ta rezolucija, postoje četiri cilja koja treba da postignemo – mir, sigurnost i stabilnost, saradnja, afirmisanje evropskog puta i perspektive i poboljšanje života građana. Verujem da bismo konstruktivnim dijalogom mogli da napredujemo.

EWB: Znamo da se srpska strana prilično snažno protiv ideji uzajamnog priznavanja u sadašnjim okolnostima i sa sadašnjim granicama Kosova. Gde vidite prostor za kompromise? Spomenuli ste da je za Vas Zajednica opština sa srpskom većinom, koja je dogovorena Briselskim sporazumom, a takođe i posebnim sporazumom 2015. godine, nešto što bi bilo loše za Kosovo i da Vaša Vlada to ne bi primenila. Gde vidite prostor za kompromis u odsustvu razgovora o Zajednici, s jedne strane i o promeni granice, s druge strane, što ste mnogo puta pominjali u prošlosti?

AK: Kosovo s novom Vladom, prvo troje na našoj pobedničkoj listi su lideri tri institucije – naime, predsednica Osmani, predsednik skupštine Konjufca i ja kao premijer – pobedili smo s platformom o poslovima i pravdi i najuspešnija smo Vlada od oslobađanja Kosova, a kamoli od proglašenja nezavisnosti Kosova.

Dozvolite mi da istaknem da se izvoz s Kosova u ovih pet meseci povećao za 66%, promet privredne aktivnosti za 15%,

državni prihodi za 30% i imamo perspektivu od 7,9% BDP-a kao ekonomski rast za ovu godinu. Naša poreska uprava uspeła je da prikupi 60.000.000 evra više nego prošle godine, a naša carina 108.000.000 evra više nego u istom periodu u prvih pet meseci prošle godine. S pandemijom se nosimo prilično dobro. Kada smo stupili na dužnost 22. marta ove godine, imali smo 781 novozaraženih dnevno i 17 smrtnih slučajeva. Sada je to jednocifreni broj novoinficiranih, s nula smrtnih slučajeva. Postarali smo se da imamo 2.000.000 vakcina, pritom nula vakcina iz Ruske Federacije i Kine. Dali smo 200.000 doza i 400.000 vakcina je već stiglo. Hospitalizacija je opala za 86%, novoinficiranih za 99%, aktivnih slučajeva za 97%.

Jačamo državu Kosovo. Kosovo postaje uspešna priča. A stara taktika salame – šta mi dajete za priznanje koje se nikada neće dogoditi, neće uspeti.

Imali smo 221 policijsku operaciju, uništili smo sedam kriminalnih grupa, oduzeli smo 400 kg kokaina i 7.000.000 evra. Uhapsili smo 933 osobe u 101 raciji i 221 policijskoj operaciji. Jačamo državu Kosovo. Kosovo postaje priča o uspehu. A stara taktika salame – šta mi dajete za priznanje koje se nikada neće dogoditi neće uspeti. Predsednik Srbije rekao je da nikada neće priznati Kosovo. Ovim pristupom sebe je stavio kao kamen spoticanja za sporazum, jer su svi prethodni ustupci mojih prethodnika dati Srbiji u svetlu budućeg priznanja, za koje je rekao da se nikada neće dogoditi.

Albanci i Srbi na Kosovu, ma gde god se našli na tržištu ili u preduzeću ili ukoliko rade za međunarodne organizacije, nemaju problema. Nula incidenata danas, nula incidenata juče, nula incidenata prekjuče. Samo se bojim da postoje politički koreni incidenata, koji se ne dešavaju zbog naših etničkih razlika, već zbog nečijeg političkog interesa. Svakako ne mojega.

EWB: Već ste se na početku svog mandata fokusirali na unutrašnja pitanja poput borbe protiv korupcije itd. i rekli ste da dijalog nije među Vašim prioritetima. Imajući u vidu ono što ste rekli, da li verujete da je za Kosovo održivo da se dijalog u potpunosti zaustavi i da se možete usredsrediti samo na sopstveni razvoj?

AK: Naravno, više bih voleo da Srbija prizna Kosovo, ali ako Srbija to ne želi, moramo da nastavimo da živimo bez tog priznanja. Ne planiram da prošlu zavisnost Kosova od Srbije zamenim novom zavisnošću Kosova od priznanja Srbije naše nezavisne države. Dakle, već 13 godina živimo bez priznanja

Srbije. Bilo bi dobro da nas Srbija prizna, ali ja to neću platiti ni teritorijom Kosova, ni funkcionalnošću naše države. Kosovo je nezavisno. Kosovo je priznalo 26 od 30 zemalja NATO-a, i 22 od 27 država članica EU. Rusija i Kina nas ne priznaju, ali SAD, Francuska i Velika Britanija u Savetu bezbednosti priznaju. Moraćemo da nastavimo dalje.

Naravno, više bih voleo da Srbija prizna Kosovo, ali ako Srbija to ne želi, moramo da nastavimo da živimo bez tog priznanja.

EWB: Shvatiću ovaj odgovor kao da. Da li ste zabrinuti da bi nedostatak dijaloga mogao imati sigurnosne posledice u čitavom regionu? Javnost u Srbiji sada je prilično zabrinuta zbog nekoliko incidenata koji su se dogodili na Kosovu poslednjih dana. Postoji li bojazan da bi moglo doći do eskalacije nasilja u slučaju da se dijalog jednostavno zaustavi i da se stvari vrate na vreme pre dijaloga?

AK: Mi smo Vlada mira i pobrinićemo se za sve građane Kosova. Na Kosovu ne postoje međuetnički problemi. Zapravo, na Kosovu imate Srbe koji se žale na pritisak Srbije. Kada sam prvi put bio premijer, za savetnika sam imenovao Aleksandra Stankovića iz Raniluga, ali je posle dva sata podneo ostavku zbog pritiska struktura iz Beograda. U osnovi, kosovski Srbi su pod pritiskom Beograda. Želimo da pomognemo i njima. Jer, kao što znate, skoro 100% je prinuđeno da glasa samo za jednu stranku, koja je pod kontrolom i koju finansira Beograd, i to je zaista tužno. Mislim da bi trebalo da postoji demokratski pluralizam, a ne nacionalistička homogenizacija.

EWB: Mnogi bi se složili da se mnogi Srbi osećaju pod pritiskom od strane Srbije, ali takođe postoji zabrinutost zbog pretnji od etničkih Albanaca. Poslednjih godinu dana videli smo nekoliko incidenata – u Beogradu je ovo jedna od najzapaženijih tema poslednjih dana. Verujete li da ovo predstavlja problem na Kosovu?

AK: Mi se bavimo svim incidentima, ali takođe nije u redu doći u napola završenu crkvu, koja nije stigla da se završi jer je to bilo tokom perioda Miloševića u univerzitetskom kampusu i održati političku liturgiju. To nije u redu, ne bez dozvole. Jer, čak i prema Briselskom sporazumu svaki put kada dođete, trebalo bi da tražite dozvolu. Bez traženja dozvole da se dođe i obavi politička liturgija u Miloševićevoj crkvi koja je izgrađena 1997. u univerzitetskom kampusu. Jer, Milošević je ranije ekspropisao teritoriju univerzitetskog kampusa, a takođe i javna preduzeća i imovinu kako bi izgradio crkvu. Miloševićeva instrumentalizacija crkve je nešto što bismo trebali osuditi, a ne pretvarati u političku liturgiju.

Bojim se da postoje politički koreni incidenata, koji se ne dešavaju zbog naših etničkih razlika, već zbog nečijeg političkog interesa. Svakako ne mojeg.

Moj je utisak da sada, s novom Vladom, postoji određen interes Beograda da izazove incidente i da ovo pitanje pretvori u bezbednosno pitanje. Verujte mi, Albanci i Srbi na Kosovu, ma gde god se našli na tržištu ili u preduzeću ili ukoliko rade za međunarodne organizacije, nemaju problema. Nula incidenata danas, nula incidenata juče, nula incidenata prekujuče. Samo se bojim da postoje politički koreni incidenata, koji se ne dešavaju zbog naših etničkih razlika, već zbog nečijeg političkog interesa. Svakako ne mojeg.

*Intervju je preuzet s portala
European Western Balkans*

Izveštaj Zaboravljena deca Srbije

SISTEMSKO ZANEMARIVANJE

Dok god deca budu odrastala bez ljubavi, nege i individualne pažnje koje je moguće obezbediti samo u okviru porodice, ona će biti izložena nečovečnom postupanju i zlostavljanju koje je proizvod institucionalne kulture i sistema skladištenja dece u institucijama.

Inicijativa za prava osoba s mentalnim invaliditetom MDRI-S i *Disability Rights International* objavile su 24. juna 2021. godine izveštaj „Zaboravljena deca Srbije”. Ovo je treći po redu izveštaj koji MDRI-S objavljuje, ukazujući neprestano da Srbija nije uspela da reši pitanje teških kršenja ljudskih prava u institucijama, da se postupa nečovečno i ponižavajuće, a da se u nekim slučajevima stiže i do nivoa torture.

Nakon prvog izveštaja „Mučenje kao lečenje” iz 2007. godine, Srbija je izmestila decu iz Doma u Kulini, gde su bila izložena zlostavljanju. Naime, ona su prebačena iz velike institucije u manje domske zajednice. **Izveštaj „Zaboravljena deca Srbije“ sadrži nalaze da male domske zajednice koje smo posetili i dalje funkcionišu kao institucije.** Istražitelji su

zabeležili opasne uslove, rizične po život pojedine dece u ovim malim domskim zajednicama.

DRI i MDRI-S su obišle osam ustanova socijalne zaštite za decu bez roditeljskog staranja i decu i mlade sa smetnjama u razvoju, jednu privatnu instituciju za decu, tri dnevna boravka, pet specijalnih škola, jednu redovnu školu i druge programe podrške za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice širom Srbije.

Nevidljivi, zapostavljeni, mučeni

„Zaboravljena deca Srbije” sadrži nalaze da Srbija nije kreirala usluge u zajednici ili odgovarajuću podršku za porodice kako

Zaboravljena deca Srbije

bi osigurala da deca sa smetnjama u razvoju i invaliditetom mogu ostati u svojim porodicama. Deca u institucijama izložena su zanemarivanju i uskraćuje im se medicinska nega, što predstavlja nečovečno i ponižavajuće postupanje i kršenje međunarodnih propisa o ljudskim pravima. U pojedinim okolnostima izloženost seksualnom zlostavljanju i uskraćivanje osnovne medicinske nege i lekova dostiže prag torture.

U ovom trenutku, deca sa smetnjama u razvoju čine oko 80% dece koja žive u institucijama, gde su često pomešana sa odraslima i gde im preči doživotna segregacija. I dalje se vrši prijem odojčadi i dece mlađe od tri godine koja ostaju u institucijama, što je zakonom zabranjeno. Zakon o socijalnoj zaštiti iz 2011. godine zabranio je prijem dece mlađe od tri godine u institucije, dozvoljavajući izuzetke, uz odobrenje nadležnog ministra. Nažalost, izuzetaka je sve više i u ustanove se i dalje primaju odojčad i deca mlađa od tri godine, koja često u domovima ostaju doživotno.

Na osnovu zapažanja tokom poseta institucijama u Srbiji, kako velikim domovima tako i malim domskim zajednicama, **MDRI i MDRI-S nalaze da je smeštaj u rezidencijalnim ustanovama u Srbiji opasan po psihičko i fizičko zdravlje deteta i da neminovno vodi pogoršanju poteškoća u razvoju.** Smeštaj u instituciju vodi dehumanizaciji, socijalnoj izolaciji i ne doprinosi rehabilitaciji i razvoju veština koje doprinose uključivanju u društvo. Tretman u ovim ustanovama – ili izostanak brige i nege – vodi pogoršanju smetnji u razvoju i ugrožava zdravlje i život deteta.

Srbija beleži značajan napredak u smanjenju ukupnog broja institucionalizovane dece, kada su u pitanju deca bez smetnji u razvoju. Prema zvaničnim podacima, broj dece u institucijama – uključujući velike domove, male domske zajednice, prihvatilišta, internate i institucije za odrasle osobe sa invaliditetom – opao je za oko 50% tokom poslednjih deset godina. **Međutim, Srbija je zaboravila na decu sa smetnjama u razvoju i invaliditetom – od kojih su mnoga dostigla punoletstvo – koja su izostavljena iz reforme.** U ovom trenutku, deca sa smetnjama u razvoju čine oko 80% dece koja žive u institucijama. Tamo su često pomešana sa odraslima i preči im doživotna segregacija. **I dalje se vrši prijem odojčadi i dece mlađe od tri godine koja ostaju u institucijama, što je Zakonom o socijalnoj zaštiti (2011) zabranjeno.** Tim se Zakonom, naime, dozvoljavaju izuzeci od ovog pravila, uz odobrenje nadležnog Ministra. Nažalost, izuzetaka je sve više i u ustanove se i dalje primaju odojčad i deca mlađa od tri godine, koja često u domovima ostaju doživotno.

Ova situacija se jedino može rešiti zaustavljanjem dalje institucionalizacije, što podrazumeva apsolutnu zabranu prijema dece. Potrebno je unaprediti programe prevencije i podrške porodici kako bi se postiglo puno socijalno uključivanje dece u zajednicu. Konvencija UN o pravima osoba sa invaliditetom – koju je Srbija ratifikovala – zahteva od država da omoguće svoj deci da odrastaju u porodici, bez obzira da li je u pitanju biološka, srodnička ili hraniteljska porodica.

Sve evropske države, kao i Evropska unija, ratifikovale su Konvenciju UN o pravima osoba s invaliditetom („Konvencija“). Članovi Konvencije koji su najznačajniji za korišćenje sredstava Evropske unije, a gde je cilj „deinstitutionalizacija“ i/ili „razvoj usluga podrške u zajednici“, su član 5 (jednakost i zabrana diskriminacije), član 7 (deca sa invaliditetom), član 9 (pristupačnost), član 12 (ravnopravnost pred zakonom), član 13 (pristup pravdi) i član 19 (samostalan život i uključivanje u zajednicu).

Institucionalizacija s predumišljajem

Nakon objavljivanja izveštaja, javnost je burno ragovala i tražila odgovore od nadležnih organa. Usledio je i sastanak predstavnika Ministarstva za rad zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i MDRI-S u vezi s nalazima objavljenim u izveštaju „Zaboravljena deca Srbije“. Na sastanku su pojašnjeni detalji u vezi sa istraživanjem i nalazima i razgovaralo se o konkretnim koracima koje je potrebno preduzeti da bi se položaj dece sa smetnjama u razvoju u Srbiji unapredio, što podrazumeva uključivanje i drugih važnih aktera: Ministarstva zdravlja, Ministarstva za brigu o porodici i demografiju i Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja.

Proces deinstitutionalizacije zahteva da se prestane s daljim ulaganjem u jačanje smeštajnih kapaciteta institucija, uključujući male domske zajednice, osim sredstava neophodnih za otklanjanje neposredne opasnosti po zdravlje i život korisnika. Ova sredstva se moraju preusmeriti na sprečavanje dalje institucionalizacije dece i jačanje porodica i zajednice u kojoj ona žive.

Predstavnice MDRI-S su istakle da slučajevi zlostavljanja i zanemarivanja u ustanovama socijalne zaštite nisu proizvod namernog lošeg postupanja zaposlenih, već situaciona i sistemska stvar.

Dok god deca budu odrastala bez ljubavi, nege i individualne pažnje, koje je moguće obezbediti samo u okviru porodice, ona će biti izložena nečovečnom postupanju i zlostavljanju koje je proizvod institucionalne kulture i sistema

skladištenja dece u institucijama. Jedino rešenje za ovu situaciju je zatvaranje ovih institucija, uz nesmetan pristup obrazovanju za svu decu, pružanje zdravstvene zaštite bez diskriminacije i obezbeđivanje materijalne i svake druge podrške biološkoj porodici.

Za decu gde postoji opravdan razlog za izdvajanje iz biološke porodice neophodno je obezbediti urgentni smeštaj u srodničku ili hraniteljsku porodicu, uz odgovarajuću pripremu ovih porodica da adekvatno odgovore na potrebe za dodatnom podrškom kod dece sa smetnjama u razvoju i obezbeđivanje neophodne podrške i usluga, isto kao i za biološke porodice.

Nakon prvog izveštaja Mučenje kao lečenje iz 2007. godine, Srbija je izmestila decu iz Doma u Kulini gde su bila izložena zlostavljanju. Naime, ona su prebačena iz velike institucije u manje domske zajednice. Izveštaj Zaboravljena deca Srbije sadrži nalaze da male domske zajednice koje smo posetili i dalje funkcionišu kao institucije. Istražitelji su zabeležili opasne uslove, rizične po život pojedine dece u ovim malim domskim zajednicama.

Krajem jula, MDRI-S dobio je anonimnu prijavu koja se odnosila na postupanja zaposlenih u domu Kolevka u Subotici. O prijavi je obavешteno Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i na predlog Ministarstva, obavljena je zajednička poseta domu. Ohrabrujuće je da je nakon posete ustanovi, Ministarstvo na svom sajtu objavilo saopštenje u kome se navodi da je: „nakon razgovora sa zaposlenima i obilaska ustanove, ocenjeno je da je potrebno da se intenzivira saradnja sa

centrima za socijalni rad radi ubrzanja izmeštanja u hraniteljske porodice jedanaestoro dece do tri godine starosti, a koje se nalaze na smeštaju u ustanovi.”

Proces deinstitutionalizacije zahteva da se prestane s daljim ulaganjem u jačanje smeštajnih kapaciteta institucija, uključujući male domske zajednice, osim sredstava neophodnih za otklanjanje neposredne opasnosti po zdravlje i život korisnika. Ova sredstva se moraju preusmeriti na sprečavanje dalje institucionalizacije dece i jačanje porodica i zajednice u kojoj ona žive.

Izveštaj Zaboravljena deca Srbije možete preuzeti [OVDE](#).

*Maja Popović i Snežana Lazarević
Inicijativa za prava osoba sa mentalnim
invaliditetom MDRI-S*

LGBTQ+ zajednica u Srbiji

SPORO PUTOVANJE KA EU

Nije dovoljno maskirati pravu situaciju u Srbiji postavljanjem autovane LGBT premijerke na čelo Vlade, koja s partnerkom ima dete kome pravno nije ništa više od majčine cimerke. Nije dovoljno oformiti Ministarstvo za ljudska i manjinska prava s jasnom agendom i istovremeno bojkotovati tu agendu, jer ne odgovara biračkom telu vladajuće većine. Srbija mora sistemski da radi na promeni svojih institucija, senzibilizaciji za njihovo prepoznavanje problema LGBTQ+ osoba, te na širenju opšte svesti o postojanju i problemima LGBTQ+ osoba.

Prva asocijacija na borbu za ravnopravnost LGBTQ+ osoba u našem društvu budi sećanja na teške početke koji nisu ulivali nadu da Srbija na ovom polju može da napreduje. Može se reći da se LGBTQ+ zajednica u Srbiji krvavo izborila da njena prava počnu da se uvažavaju. Nakon petooktobarskih promena naše društvo osetilo je dašak demokratije i nade da će Srbija vrlo brzo usvojiti evropske vrednosti, te principe jednakosti i tolerancije.

U Čačku, više od polovine mladih ispitanika ne bi prihvatilo držanje istopolnih parova za ruke 'van četiri zida', dok skoro 70% ispitanika apsolutno ne podržava održavanje Parade ponosa. U Vranju, skoro 70% nastavnika iz osnovnih i srednjih škola smatra da je homoseksualnost poremećaj, dok petina nastavnika smatra da se učenici kvalitetnim vaspitno-obrazovnim programom mogu sprečiti da postanu deo LGBTQ+ zajednice.

Međutim, ta demokratija nije važila za sve građane i građanke. U junu 2001. godine, LGBTQ+ aktivisti i aktivistkinje, tada okupljeni oko organizacija „Arkadija” i „Labris”, koje su nastale tokom antiratnih protesta devedesetih, odlučili su da 30. juna 2001. organizuju protesno stajanje na Trgu Republike u Beogradu. Svrha ovog protesta, tadašnjeg prvog Prajda, bila je stavljanje do znanja javnosti u Srbiji da LGBTQ+ osobe postoje, da moraju da postanu vidljive, da moraju da imaju jednaka prava i vode dostojanstven život. Ovaj protest, danas u javnosti poznat kao „Krvavi prajd” vrlo brzo su ugušile desničarske grupacije, organizacije i pojedinci. Povređeno je preko 40 osoba,

u gradu je načinjena materijalna šteta, a policija je potpuno podbacila u zaštiti učesnika i učesnica skupa. Tek 2010. godine ponovo je dobijena dozvola za Prajd, na kojem je učestvovalo oko 500 učesnika, a oko 6.000 policajaca je pod teškom opremom štitilo povorku. Isto tako, oko 6.000 huligana, uključujući navijačke i religijske grupe, kao i ultradesničarske organizacije, pokušale su da probiju kordon. Povređeno je više od 100 policajaca i više od 20 građana, a u gradu je načinjena višemilionska šteta. Prajd je ponovo zabranjen sve do 2014. godine, od kada se svake godine odvija mirno, bez većih napada i kontraprotesta.

Pomaci koji to nisu

Ali šta se dešava van Prajda, van njegove medijske ispraćenosti i činjenice da smo u međunarodnoj zajednici prepoznati po tome da smo tolerantno društvo i država koja na čelu ima premijerku koja je autovana lezbejka?

Zakon o zabrani diskriminacije, usvojen 2009. godine, zabranjuje diskriminaciju u raznim sferama, te uvodi instituciju Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, kao nezavisno telo zaduženo za praćenje poštovanja ovog Zakona. Zakon u načelu zabranjuje različite oblike diskriminacije, u koje su uvršteni seksualna orijentacija i rodni identitet. Takođe, 2012. godine, izmenom i dopunom Krivičnog zakonika Republike Srbije, dodat je član 54a koji kao otežavajuću okolnost za odmeravanje kazne za krivično delo navodi zločin iz mržnje – počinjen zbog pripadnosti žrtve ličnom svojstvu, poput seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta. Iako je pohvalno što srpsko zakonodavstvo prepoznaje zločin iz mržnje, poražavajuća je činjenica da je ovaj član tokom donošenja presude za krivično delo iskorišćen svega nekoliko puta za devet godina od kada postoji.

Izvor: Vesna Lalić, parada.rs

Što se tiče pravne regulisanosti istopolnih zajednica u Srbiji, ona još uvek ne postoji. Pomak je stvoren nakon osnivanja Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u najnovijem sazivu Vlade. Ministarka Gordana Čomić obećala je da će deo mandata posvetiti pravnoj regulaciji istopolnih zajednica. Nacrta Zakona o istopolnim partnerstvima je izrađen i prošao je kroz javnu raspravu, posebnu Radnu grupu, te dobio odobrenje od Saveta Evrope. Međutim, tu je ceo proces stao. Već nekoliko meseci Zakon se ne spominje u javnosti, ne dolazi na dnevni red Skupštine Srbije, a predsednik Srbije je izjavio da ga neće potpisati ukoliko bude izglasan. Ovim postupcima Srbija direktno krši obavezu koju ima kao država članica Saveta Evrope.

Naime, u predmetu Oliari i drugi protiv Italije, Evropski sud za ljudska prava je 2015. godine postupao u situaciji kada država uopšte zakonski ne reguliše bilo koji oblik registrovanog partnerstva izuzev braka. Konkretno, podnosioci, istopolni par iz Italije, smatrali su da je njihovo pravo na privatni i porodični život, zagarantovano članom 8 Evropske konvencije, povređeno usled činjenice da oni, kao istopolni partneri, nemaju nikakvu zakonom predviđenu mogućnost regulisanja svog odnosa. Sud je utvrdio da je italijanska Vlada propustila da ispuni svoju pozitivnu obavezu da obezbedi da podnosioci predstavlja raspoložu posebnim pravnim okvirom koji predviđa priznavanje i zaštitu istopolnih zajednica. Shodno tome, utvrđeno je da je došlo do povrede člana 8 Evropske konvencije. Na isti način, Srbija takođe krši ovaj član Evropske konvencije, iako je mandat Vlade Republike Srbije upravo što brže pristupanje Srbije EU.

Transrodne osobe takođe su u vrlo nezavidnoj poziciji. Prema istraživanju koje je objavila organizacija „Civil Rights

Defenders”, nepostojanje zakona o rodnom identitetu, koji mnogome može da olakša sistemsku integraciju transrodnih osoba u društvo, dosta otežava život ove zajednice u našoj zemlji. Hormoni koji trans ženama omogućuju normalno funkcionisanje

Iako postoje zakoni i podzakonski akti koji štite LGBT+ zajednicu u Srbiji, stopa nasilja, diskriminacije i netrpeljivosti prema LGBT+ osobama u Srbiji je i dalje na zabrinjavajuće visokom nivou.

nisanje nabavljaju se ilegalno, broj psihijataru i endokrinologa koji rade s trans zajednicom u Srbiji svodi se na manje od deset ljudi, koji su stacionirani isključivo u Beogradu. Do termina kod ovih lekara čeka se i po dva meseca, a potvrda za promenu polne oznake, JMBG-a i imena u dokumentima dobija se tek nakon određenog perioda hormonske terapije, što je direktno kršenje presude Evropskog suda za ljudska prava, budući da hormonska terapija neretko izaziva sterilitet. Veliki broj trans osoba u Srbiji izbegava da se podvrgne hirurškim zahvatima koji se obično rade nakon određenog perioda pod hormonskom terapijom, budući da je sam zahvat skup, a da je poverenje u tim hirurga na niskom nivou.

Tolerancija – samo reč?

Iako, kao što je gore spomenuto, postoje zakoni i podzakonski akti koji štite LGBT+ zajednicu u Srbiji, stopa nasilja, diskriminacije i netrpeljivosti prema LGBT+ osobama u Srbiji je i dalje na zabrinjavajuće visokom nivou. Prema podacima istraživanja

koje je objavilo udruženje „Da se zna!”, tokom 2019. godine učinjena su i dokumentovana 63 protivpravna akta motivisana seksualnom orijentacijom i/ili rodnim identitetom. Od ukupnog broja dokumentovanog protivpravnog postupanja, u 50 (79,4%) slučajeva su izvršena isključivo krivična dela ili prekršaji, u 11 (17,5%) isključivo diskriminacija, a u dva (3,2%) je pri izvršenju krivičnog dela ili prekršaja, žrtve su diskriminisane. Udruženje „Da se zna!” je 2019. godine zabeležilo 21 (50,0%) incident motivisan mržnjom više nego 2018. godine. Iako je ohrabrujuća veća spremnost prebrodilaca i svedoka incidenta motivisanih mržnjom da slučajeve prijave organizacijama civilnog društva, treba imati u vidu da dokumentovani slučajevi i dalje predstavljaju samo vrh ledenog brega nasilja i diskriminacije nad LGBT+ zajednicom u Srbiji.

Nacrt Zakona o istopolnim partnerstvima je izrađen i prošao je kroz javnu raspravu, posebnu Radnu grupu, te dobio odobrenje od Saveta Evrope. Međutim, tu je ceo proces stao. Već nekoliko meseci Zakon se ne spominje u javnosti, ne dolazi na dnevni red Skupštine Srbije, a predsednik Srbije je izjavio da ga neće potpisati ukoliko bude izglasan.

Krovna organizacija mladih Srbije je u julu 2021. objavila rezultate pet istraživanja o položaju mladih LGBT+ osoba u manjim gradovima u Srbiji. Istraživanja pokazuju nepovoljnu situaciju i veoma spor napredak položaja LGBT+ mladih u malim sredinama u odnosu na one u Beogradu i eventualno Novom Sadu. Primetno je i odsustvo podrške Paradi ponosa, usvajanju Zakona o istopolnim partnerstvima i usvajanju dece od strane istopolnih parova. Problematično je to što mladi nisu u celosti upoznati s pravnim okvirom koji štiti i garantuje prava LGBT+ osoba, te deo njih smatra da Zakon o istopolnim zajednicama predviđa i usvajanje dece. U Čačku, više od polovine mladih ispitanika ne bi prihvatilo držanje istopolnih parova za

ruke „van četiri zida”, dok skoro 70% ispitanika apsolutno ne podržava održavanje Parade ponosa. U Vranju, skoro 70% nastavnika iz osnovnih i srednjih škola smatra da je homoseksualnost poremećaj, dok petina nastavnika smatra da se učenici kvalitetnim vaspitno-obrazovnim programom mogu sprečiti da postanu deo LGBT+ zajednice. Čak 35% mladih Kraljevcana i Kraljevcanki tvrdi da ne podržava LGBT+ zajednicu, dok skoro trećina mladih LGBT+ osoba iz Vrnjačke Banje koje su učestvovala u istraživanju tvrde da su doživele nasilje zbog njihove seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta.

Sa sigurnošću se može zaključiti da je Srbija daleko od tolerantne, evropske zemlje koja poštuje različitosti, zalaže se za inkluzivno društvo i radi na širenju svesti o marginalizovanim grupama. Nije dovoljno maskirati pravu situaciju u Srbiji postavljanjem autovane LGBT premijerke na čelo Vlade, koja s partnerkom ima dete kome pravno nije ništa više od majčine cimerke. Nije dovoljno oformiti Ministarstvo za ljudska i manjinska prava s jasnom agendom i istovremeno bojkotovati tu agendu, jer ne odgovara biračkom telu vladajuće većine. Srbija mora sistemski da radi na promeni svojih institucija, senzibilizaciji za njihovo prepoznavanje problema LGBT+ osoba, te na širenju opšte svesti o postojanju i problemima LGBT+ osoba.

*Filip Vulović
Krovna organizacija mladih Srbije*

Slovenačko predsedavanje Savetu EU

OPORAVAK JE KLJUČNA REČ

Program za narednih šest meseci predstavljaće svojevrsni test, kako za Uniju tako i za sve države članice, koji će pokazati da li su lekcije koje je Evropa dobila u poslednjih 12 meseci zaista i naučene.

„Zajedno. Otporno. Evropa”, to je slogan pod kojim će se odvijati drugo predsedavanje Slovenije Savetu Evropske unije.

Nakon završetka portugalskog predsedavanja, Slovenija je 1. jula otpočela novi ciklus koji će trajati do kraja 2021. godine. A u fokusu će narednih šest meseci biće oporavak Unije, kao i jačanje njenog odgovora na buduće krize.

U svom programu, Slovenija je odredila četiri prioriteta:

- Otpornost, oporavak i strateška autonomija Evropske unije;
- Konferencija o budućnosti Evrope;
- Evropski način života, vladavina prava i jednaki uslovi za sve;
- Pouzdana i bezbedna Evropska unija kao faktor bezbednosti i stabilnosti u susedstvu.

Otporna i oporavljena Evropa

Priortitet za Sloveniju tokom šest meseci predsedavanja biće doprinos izgradnji jače i otpornije Evrope, odnosno osnaživanje kapaciteta u odgovoru na krize, kako Unije tako i pojedinačnih država članica. Osim izazova poput pandemije, posebna pažnja posvećena je i modernim, složenim bezbednosnim izazovima, poput sajber napada. Lekcije o upravljanju

Posebna pažnja biće posvećena zemljama Zapadnog Balkana, njihovoj evropskoj budućnosti i kredibilnom nastavku procesa proširenja Evropske unije. Ekonomski oporavak zemalja u regionu takođe će biti u fokusu, a u cilju osiguranja održivog razvoja i ostvarivanja zelene i digitalne tranzicije, kao i većeg međusobnog povezivanja.

Izvor: slovenian-presidency.consilium.europa.eu

krizama, naučenim tokom portugalskog predsedavanja poslužiće Sloveniji kao strateški okvir za buduće delovanje u izazovnim situacijama. Takođe, u centru pažnje će biti i otpornosti i održivosti zdravstvenih sistema kao i prekograničnih mera koje treba preduzeti u cilju smanjenja širenja virusa korona. U narednih šest meseci, radiće se i na izradi planova pripremljenosti i koordinacionih mehanizama pripravnosti za što uspešniji odgovor na pandemiju. Konačno, pažnja će biti usmerena i na jačanje zelene i digitalne tranzicije.

Konferencija o budućnosti Evrope

Konferencija o budućnosti Evrope omogućiće stvaranje foruma za razgovor o svim izazovima s kojima se Unija susrela u prethodnom periodu. Cilj je približavanje evropskih pitanja građanima kako bi se saznalo više i o njihovim stavovima u vezi s budućnošću Unije. Za sprovođenje najvećeg dela Konferencije o budućnosti Evrope, pored Evropskog parlamenta, Evropske komisije i Saveta EU, biće zadužena upravo Slovenija. Kao država koja predsedava Savetu, ona će uz predstavljanje stavova država članica koordinisati Konferencijom. Biće organizovane dve plenarne sednice kao i nekoliko panela za građane Evrope, na kojima će, između ostalog, učestvovati i mladi, čime

se stvara prostor za širu evropsku debatu o otvorenim pitanjima, kao i mogućnostima za njihovo rešavanje. Transparentnost tokom Konferencije je od velike važnosti za Sloveniju, te će redovno informisati Savet EU o svom radu. Slovenija će nastojati da tokom svog predsedavanja utiče na povećanje svesti o važnosti zajedničkog odgovora Unije na izazove s kojim se suočavaju države članice.

Početkom septembra biće održan Bledski strateški forum na kome će biti reči o budućnosti Evrope, a takođe, planirano je i održavanje panel-diskusije na kojoj će govoriti najistaknutiji evropski lideri koji su značajno uticali na razvoj evropskih politika.

Vladavina prava, jednaki uslovi za sve

Slovenačko predsedavanje naglasiće potrebu za podizanjem svesti o evropskom načinu života, zasnovanom na poštovanju ličnog dostojanstva, osnovnih prava, poštovanju pravila i ispunjenja obaveza. Evropski život zasnovan na ovim vrednostima omogućava postizanje zdravog ekonomskog i opšteg društvenog razvoja, kao i visok nivo socijalne zaštite i inkluzivnog obrazovanja. Pažnja će biti posvećena i podjednakom poštovanju osnovnih vrednosti i vladavine prava, koji predstavljaju zajedničku odgovornost evropskih institucija i država članica. Drugi godišnji izveštaj o stanju vladavine prava u Uniji biće u fokusu slovenačkog predsedavanja, s ciljem da se kroz konstruktivan

Slovenija veruje da će dobrim razumevanjem ustavnih, društveno-ekonomskih, političkih i istorijskih sličnosti i razlika između država članica doprineti jačanju vladavine prava u Evropskoj uniji.

dijalog obezbedi što bolje razumevanje ustavnih rešenja država članica, kako bi se one dodatno ujedinile u zajednici evropskih vrednosti. Pravilno funkcionisanje pravosudnog sistema, nezavisno i objektivno sudstvo koje omogućava blagovremenu pravnu zaštitu, takođe je izdvojeno kao važna tema o kojoj će biti reči narednih šest meseci. Slovenija veruje da će dobrim razumevanjem ustavnih, društveno-ekonomskih, političkih i istorijskih sličnosti i razlika između država članica, doprineti jačanju vladavine prava u Evropskoj uniji. Takođe, Slovenija će tokom predsedavanja skrenuti pažnju i na negativne demografske trendove s kojima se Evropa suočava.

Stabilnost i bezbednost

Zajedno s Visokim predstavnikom za zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku Slovenija će preduzeti neophodne korake za jačanje transatlantskih odnosa. Bliska saradnja sa Sjedinjenim Američkim Državama i NATO, zasnovana na zajedničkim vrednostima, principima i interesima, predstavlja najbolju garanciju za jačanje međunarodne uloge Unije, ali i olakšava ostvarivanje zajedničkih interesa država članica.

Posebna pažnja biće posvećena zemljama Zapadnog Balkana, njihovoj evropskoj budućnosti i kredibilnom nastavku procesa proširenja Evropske unije. Ekonomski oporavak zemalja u regionu takođe će biti u fokusu, a u cilju osiguranja održivog razvoja i ostvarivanja zelene i digitalne tranzicije, većeg međusobnog povezivanja u regionu, ali i sa Evropskom unijom. U okviru ovog prioriteta, naponi Slovenije biće usmereni i na jačanje sajber otpornosti regiona, kako bi se izgradila bolje budućnosti za mlade, te će Slovenija na jesen organizovati Samit EU – Zapadni Balkan. Osim toga, Slovenija je istakla i značaj šengenskog režima za države Zapadnog Balkana.

Nastojće i da ostvari i napredak u pregovorima o Novom paketu o migracijama i azilu, kako bi se ojačala uloga Unije i u spoljnoj dimenziji migracija.

Na Sloveniji je da pokuša da uspešno zaokruži predsedavanje koje su pre nje vršili Nemačka i Portugal. Program predsedavanja za narednih šest meseci predstavljaće svojevrсни test kako za Uniju tako i za sve države članice, koji će pokazati da li su lekcije koje je Evropa dobila u poslednjih 12 meseci zaista i naučene, odnosno da li će odgovor na neku od narednih kriza pokazati da postoji zajedništvo i otpornost.

*Miljana Jovanović
Beogradska otvorena škola*

Program Mladi i mediji za demokratski razvoj

GRADNJA MOSTOVA

Rad na nedostatku nezavisnosti i pluralizma medija, obeshrabrenom građanskom aktivizmu i nedovoljnoj motivisanosti građana, posebno mladih, započinjemo zajedničkom podrškom u cilju rešavanja socijalnih i političkih problema.

Statistički podaci kažu da se još uvek ne možemo pohvaliti demokratskim napretkom, kao ni stanjem ljudskih prava i vladavine prava u našoj zemlji. Tokom 2019. godine preko 30% stanovništva bilo je u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, a zabrinjava činjenica da je među njima najviše dece i mladih.

U hibridnim režimima, kakav je epitet i dodeljen Republici Srbiji u ovogodišnjem izveštaju *Freedom Hausa*, koji se suočavaju sa urušavanjem institucija i nestabilnom demokratijom, civilno društvo i mediji trebalo bi da budu polazna tačka za formiranje slobodnog mišljenja i kritičko preispitivanje informacija. Građani ne mogu uspešno da se uključe u procese donošenja odluka bez potrebne podrške, ali i pristupa proverenim podacima.

Iako često o građanskom aktivizmu i slobodi medija pričamo iz ugla hipotetičke situacije utopijskog društva, navedeni problemi se mogu rešavati ciljanim akcijama građana i nezavisnim izveštavanjem, te se na ovaj način mogu podstaći i ostali delovi društva, koji bi trebalo da preuzmu svoj deo odgovornosti.

(Ne)vidljivi mladi

Mladi u Srbiji sa sobom nose ekstremne dihotomne žigove koji ih targetiraju ili kao delinkvente spremne da se ogluše o mere zvaničnih institucija, ili, što je češće slučaj u sferi civilnog

društva, kao glavne nosioce društvenih promena. Ukoliko odstupimo od negativnih stereotipova, ne možemo prevideti sve veću energiju mladih koji teže rešavanju problema u svojim zajednicama i koji žele da društvo u kom žive bude zasnovano na demokratskim vrednostima. I pored nepoverenja u aktere nacionalne politike, državne institucije ili medije, mladi su spremni da svoje potrebe kanališu kroz neformalne grupe, javne demonstracije ili udruženja mladih i za mlade.

Omladinske organizacije predstavljaju važan kanal za adresiranje problema mladih, naročito u manjim lokalnim zajednicama, a nezavidni položaj u kome se nalaze svakako ne doprinosi podsticanju građanskog aktivizma. U prilog činjenici da omladinski sektor nije prioritet nacionalnim institucijama najbolje govori podatak iz Alternativnog izveštaja o položaju i potrebama mladih iz 2021. godine koji je objavila Krovna organizacija mladih Srbije, da procenat budžeta koji se odvaja za mlade kroz Ministarstvo omladine i sporta je 0,09% od ukupnog godišnjeg republičkog budžeta.

Medijski i drugi izazovi

S druge strane, nestabilna demokratija u Republici Srbiji direktno nepovoljno utiče i na nezavisnost i pluralizam medija, a medijska scena je veoma izazovna i podložna raznim uticajima i pritiscima – od državne i političke kontrole medija,

zloupotrebe javnih sredstava za finansiranje medija, ugrožene bezbednosti novinara, do cenzure i autocenzure. Srbija, iz navedenih razloga, a složićemo se, vrlo zasluženno, našla na zabrinjavajućem 93. mestu prema slobodi medija u izveštaju „Reportera bez granica”.

Osim navedenih, nazovimo ih „spoljnim izazovima” s kojima se nezavisni mediji suočavaju, nedostaju im alati kojim bi unapredili kvalitet i standarde novinarstva u svojim redakcijama, ali i proširili publiku, što je naročito vidljivo u medijima koji deluju lokalno. Usled toga, oni gube mogućnosti za održiv rast, povećanje vidljivosti i mogućnost da dođu do većeg broja čitalaca.

U prilog činjenici da omladinski sektor nije prioritet nacionalnim institucijama najbolje govori podatak da je procenat budžeta koji se odvaja za mlade kroz Ministarstvo omladine i sporta 0,09% od ukupnog godišnjeg republičkog budžeta.

Kada je reč o proširenju publike, mediji ne prepoznaju mlade ljude kao ciljnu grupu, te plasiraju sadržaj neprilagođen njima. To je posledica velikog broja faktora, a naročito činjenice da mladi ljudi uglavnom nisu kreatori medijskog sadržaja koji nije „omladinskog” karaktera, već se bavi „ozbiljnim”, političkim pitanjima i temama, ali i nemogućnosti mladih ljudi da u medijima daju svoju perspektivu.

Značaj sinergije

Iako smo naveli da postoji „otklon” medija od mladih ljudi, važnu ulogu mosta između dve grupe igraju organizacije civilnog društva za mlade. One imaju mogućnost da dopru, motivišu i uključe mlade i pretvore ih u resurs koji insistira na društvenim promenama, ekonomskom rastu i tehnološkim inovacijama, ali i omogućavaju i olakšavaju komunikaciju, ne samo s medijima već i s drugim predstavnicima zajednice i javnim vlastima, dok mediji dobijaju nove podatke i sveže teme. Sinergija ove dve grupe ima pozitivan uticaj, jer omogućava razmenu veština, kapaciteta i alata i unapređuje organizacioni razvoj usled novih ideja i entuzijazma.

Shvatajući značaj nezavisnog izveštavanja i mladih kao pokretača promena za rešavanje razvojnih problema zajednice, Beogradska otvorena škola uz podršku Kraljevine Švedske započela je sprovođenje četvorogodišnjeg programa „Mladi i mediji za demokratski razvoj”, u okviru kog će biti podržano deset projekata, podnetih u partnerstvu medija i organizacije civilnog društva za mlade.

Ovim programom želimo da uspostavimo most između medija i OCD za mlade, da podržimo saradnju i podstaknemo zajednički rad na rešavanju problema koje prepoznaju u svojim lokalnim zajednicama.

Mediji će, uz našu podršku i u okviru Programa, odgovorno i istinito izveštavati javnost o dogovorenoj temi, unaprediti istraživački sadržaj i uvesti nove alate i načine rada, ali i prilagoditi način obraćanja mladoj publici. Organizacije civilnog društva će, s druge strane, prepoznati probleme s kojima se zajednica u kojoj deluju suočava, predložiti mere za njihovo rešavanje, ali kroz aktivizam i delovanje i mobilisati svoje sugrađane.

Podrška za dobro društva

Osim podsticanja saradnje između medija i organizacija civilnog društva za mlade, kroz program ćemo pokušati da unapredimo novinarstvo na lokalnu. Prepoznali smo da novinarima, a naročito mladim, na početku karijere, nedostaju novi alati za proveru činjenica i podataka, alati za istraživačko novinarstvo zasnovano na dokazima, ali i određena tehnička znanja. Neretko nemaju pristup relevantnim resursima, podacima ni informacijama potrebnim za istraživački proces, dok ni njihove

Mediji će, uz našu podršku i u okviru programa, odgovorno i istinito izveštavati javnost o dogovorenoj temi, unaprediti istraživački sadržaj i uvesti nove alate i načine rada, ali i prilagoditi način obraćanja mladoj publici. Organizacije civilnog društva će, s druge strane, prepoznati probleme s kojima se zajednica u kojoj deluju suočava, predložiti mere za njihovo rešavanje, ali kroz aktivizam i delovanje i mobilisati svoje sugrađane.

ve redakcije nisu umrežene sa afirmisanim, poznatim i većim istraživačkim redakcijama. Mladi novinari iz lokalnih medija su u posebno nepovoljnom položaju jer se svi gorenavedeni nedostaci mogu prepoznati u njihovom svakodnevnom radu.

Na tragu svega navedenog, osmislili smo i Akademiju istraživačkog novinarstva, kroz koju ćemo pružiti veliki broj obuka mladim lokalnim novinarima iz tehnika novinarstva uopšte i istraživačkog novinarstva, i omogućiti im povezivanje s najpoznatijim istraživačkim novinarima. Mladi novinari će dobiti mogućnost da naučeno primene u praksi i da, uz mentorsku i finansijsku podršku, kreiraju sopstveni istraživački proizvod. Ovakav program će, sigurni smo, pružiti mogućnost i nacionalnim istraživačkim medijima da dođu do novih priča i tema s terena i s nivoa zajednice.

PREDSTAVLJAMO

Ovim programom želimo da doprinesemo jačanju demokratskih praksi, vladavini prava i unapređenju standarda i vrednosti ljudskih prava u Srbiji, tako što ćemo podstaći medije i OCD za mlade da zajednički rade na rešavanju nekih od pitanja u svojim lokalnim zajednicama. Rad na nedostatku nezavisnosti i pluralizma medija, obeshrabrenom građanskom aktivizmu i nedovoljnoj motivisanosti građana, posebno mladih, započinjemo zajedničkom podrškom, u cilju rešavanja socijalnih i političkih problema.

Sve aktivnosti Beogradske otvorene škole, kao i naših budućih partnera, možete pratiti na našem portalu za mlade [Mingl](#).

*Jelena Dadić i Tamara Arsić
Beogradska otvorena škola*

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

Beogradska otvorena škola
Bulevar oslobođenja 177,
11000 Beograd, Srbija

T: +381 60 3061 342

E: eupregovori@bos.rs

W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs

S: facebook.com/bos.rs

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Beogradska otvorena škola

Stalo nam je do vašeg mišljenja –
ukoliko imate komentar, kritiku ili sugestiju
kako da poboljšamo Bilten, javite nam
se na mejl eupregovori@bos.rs.

Ukoliko ne želite da nastavimo da vam šaljemo Bilten,
o tome nas možete obavestiti na isti mejl.

Molimo vas da imate razumevanja ukoliko vam
nakon odjave stigne naredni broj Biltena –
sistemu treba vremena da prepozna
izmene u broju pretplatnika.